

Literatūrinis skonių žemėlapis: nuo skonio kultūros iki skonio industrijos

Tarptautinė mokslinė konferencija, skirta Lietuvos lyginamosios literatūros asociacijos jubiliejui
(1999–2019)

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Lietuva

Konferencijos data: 2020 m. rugsėjo 24–25 d.

Paraiškų pateikimo terminas: 2020 m. gegužės 1 d.

Kontaktinis el. paštas: acta.comparativa@gmail.com

Konferencijos mokestis: EUR 40 (iki 2020 m. liepos 31 d.) / EUR 55 (iki 2020 m. rugpjūčio 31 d.),

Lietuvos lyginamosios literatūros asociacijos nariams: EUR 10.

Konferencijos kalbos: lietuvių, anglų.

Konferencijos organizatoriai kviečia svarstyti šiuolaikinį skonio problemišumą įvairiose literatūrose, atkreipiant dėmesį į „skonio kultūros“ pokyčius, kurie persismelkia ir į literatūros tekstus, diskursus ir praktikas. Kaip skonis evoliucionuoja nuo kanoninės grožio sampratos, gero skonio standarto ir skonio kaip estetinio patyrimo iki vartotojų visuomenėje išgalinčio kultūros industrijų registro? Atliekant įvairių literatūrų lyginamąją analizę siūloma braižyti naujovišką gustatyvinių ir gastronominių patyrimų žemėlapi, kuriame nuo juslių poetikos ar fenomenologijos vis labiau judama link „patyrimo ekonomikos“, kuri veikia ir literatūros tematiką, žanrus, ir skaitytojų pasirinkimus.

Konferencijoje laukiame lyginamojo pobūdžio pranešimų, svarstančių teorinius ir praktinius skonio reikšmės ir kaitos aspektus keliose literatūrose, ryškinančių tarpkultūrinę skonio perspektyvą, kuri atskleistų skirtingas (ar panašias) skonio reprezentacijas. Skonis apima visą spektrą nuo lokalumo/regioniškumo iki globalumo, nuo kraštutinio subjektyvumo iki socialinių vaidmenų, nes visų pirma jis yra susijęs su asmens saviidentifikacija, todėl iškelia individualaus sprendimo ir pasirinkimo motyvus, bet sykiu jį lemia ir tautos tradicijos, paveldas, tabu ir stereotipai. Skonio kultūrinės reikšmės itin palankios tarpdisciplininei analizei, nes jungia estetinį registrą, kuriam priklauso ir literatūrinė produkcija bei jos vertinimas, ir įvairias kultūrines praktikas, kultūrinę atmintį, socialinius saitus ir nacionalinio identiteto tyrimus. Įvairios skonio implikacijos nuo seno domina filosofus, istorikus, etnologus, lingvistus, psichologus, kultūros bei socialinius antropologus ir kt. Pastaraisiais metais juntamas atsinaujinęs dėmesys šiam tyrimų laukui, atsiranda naujų teorinių prieigų: filosofijos ir estetikos sferose sutinkamas terminas gastrosofija (Michel Onfray), literatūrologai kalba apie gastropoetiką (Parama Roy) ir kulinaristiką (Alois Wierlacher).

Skonio kultūra yra svarbus tautinės tapatybės ingredientas, nes sietina su vieta ir tradicija. Tauta gali būti suvokiama kaip skonio bendrija, kadangi panašus grupės generuojamas skonis apima visus vienos šalies individus kaip kolektyvinis sprendinys. Posakis „dėl skonio nesiginčijama“ (*de gustibus non disputandum est*) užbėga už akių esencialistiniam požiūriui, kad vienos ar kitos tautos skonis yra pranašesnis, teigia lygiavos principą ir ideologiškai politkorektišką toleranciją įvairiems, net ir specifiniams, skoniams. Maišantis identitetams skonio esencializmą keičia skonio pliuralizmas, todėl galima kalbėti apie *supranacionalinį*, standartizuotą „pasaulio“ skonį, atsietą nuo konkrečios šalies paveldo ir veikiamą kultūros industrijų diktato. Į literatūrinių debatų lauką siekiame įtraukti ne tik skonių kultūras, bet ir skonių subkultūras, kurios paryškina skonių diferenciaciją ir individualėjimą. Per skonio patirtį ir suvokimą kviečiame analizuoti įvairiose literatūrose atsiskleidžiantį tautinį savivaizdį ir alimentarinius santykius su kitomis tautomis.

Skonį ir su juo susijusius literatūrinius įvaizdžius siūlome aptarti ne tik kaip estetines kategorijas, malonumo, gurmaniško pasimėgavimo naratyvą, bet ir kitais analitiniais ir probleminiais pjūviais, kurie išryškintų jų simbolines funkcijas:

kaip ženklų ir komunikacijos sistemą (semiotinis aspektas);

kaip identiteto išlaikymo, fragmentavimo ar atmetimo ritualą ir reikšminę duotį sprendžiant apie tautos nacionalinį charakterį (imagologinis aspektas);

kaip nuorodą į literatūros veikėjų socialinę kilmę, statusą ir kultūrinę prieskyrą (literatūros sociologijos aspektas);

kaip kultūrinio kūno, subjektyvios patirties ir sąmonės išraišką (fenomenologinis aspektas);

kaip vienos kultūros pranašumo prieš kitą žymeklį (postkolonijinis aspektas) ir kt.

Siūlomos teminės gairės:

I sekcija: Skonio istorija įvairiose kultūrose ir (kintantis) skonio kanonas.

- Epochos skonis, skonio sąsajos su stiliumi
- Grožis kaip skonio estetika
- Vertinimas kaip skonio raiška, skonio ginčai literatūroje (literatūros kritika)
- Skonio paralelės ir skirtybės kaip literatūrų lyginimo (ne)galimybė
- Beskonybė, kičas literatūroje kaip populiariosios kultūros fenomenai
- Skonio niveliacija kaip kultūrų maišymosi pasekmė

II sekcija: Socialiniai skonio aspektai literatūroje, skonis kaip socialinio identiteto reprezentacija.

- Masinio (minios) skonio fenomenas
- Elitizmas: gurmaniškas skonis ir skoningumas

- Skonis kaip gyvenimo būdas ir filosofija
- Skonio subkultūros: neformalios ir alternatyvios skonio bendruomenės
- Bjaurumo estetika įvairiose literatūrose
- Valgymas kaip kolektyvinio tapatinimosi aktas, švenčių komunikacija ir greitasis maistas kaip trūkinėjančios socializacijos veiksnys

III sekcija: Skonis ir tapatybė.

- Skonio įtaka tapatybei, tapatybės įtaka skoniui
- Skonis kaip etninio priklausymo matas, skonio subjektyvumas ir nacionalinės virtuvės reikšmė
- Panaši/skirtinga skonio tradicija kaip kultūrinio (ne)susikalbėjimo prielaida
- Vaišingumas kaip nacionalinio charakterio bruožas
- Gastronominis skonis literatūroje kaip tvariausias nacijos ir asmeninio identiteto žymuo
- Kulinarinės terminologijos (ne)išverčiamumo į kitas kalbas problema

IV sekcija: Maisto reikšminis potencialas literatūroje, maistas kaip tekstas.

- Valgoma-nevalgoma ir naudinga-nuodinga
- Skonio receptorių variantiškumas ir jų simbolika (*dolce vita*, karti patirtis, saldus kerštas, rūgšti mina)
- Skonio standartai, bado ir persivalgymo temos literatūroje (dieta, bulimija, anoreksija)
- Maistas kaip ideologija (veganizmas, fryganizmas) ir skonio nukrypimai (kanibalizmas, vampyrizmas)
- Gastronomija kaip intertekstinis fenomenas: receptai literatūros kūrinuose
- Skaitytojas kaip skonio subjektas
- Skonio standartizacija: euroromanas, greitoji literatūra (*Fast Food Fiction*)

V sekcija: Skonis įvairiuose kontekstuose, skonio tarpdiscipliniškumas.

- Skonio ir vizualumo dinamika (dailė, kinas, teatras, fotografija)
- Kasdienybės estetikos dominantė mene, antipoetinės tendencijos literatūroje
- Skonio industrija: vartojimas, mada kaip skonio formavimo priemonė
- Skonio erotika (afrodiziakai, nuogas kūnas, vulgarumas)
- Menų ir šiuolaikinių technologijų samplaika ir jos įtaka estetinio skonio pokyčiams.

Lauksime 300 žodžių santraukų dvidešimties minučių pranešimams ir trumpos biografijos el. paštu acta.comparativa@gmail.com

Straipsniai anglų k., parengti konferencijos pranešimų pagrindu ir atrinkti komiteto, bus publikuojami recenzuojamame tęstiniame mokslo žurnale *Acta litteraria comparativa*.

Organizacinis komitetas: Dalia Cidzikaitė, Ieva Kalniņa, Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė, Jurgita Katkuvienė, Žydronė Kolevinskienė, Dalia Kuizininė, Ojārs Lāms, Laura Laurušaitė, Dainius Vaitiekūnas, Manfredas Žvirgždas